

JÁRATLAN UTAKON LÁBAM ELŐTT MÉCSES A TE IGÉD, ÖSVÉNYEM VILÁGOSSÁGA

Járatlan utakon Amerikában. Szociális testvérek az Egyesült Államokban és Kanadában az 1920-as években. Szerk. *Petrás Éva – Schlachta Boglárka Lilla*. Barankovics István Alapítvány, Gondolat Kiadó, Budapest, 2025. ISBN: 978-963-556-653-2

Szecsei Péter

Károli Gáspár Református Egyetem

Újságcikkek, tudósítások, levelezések. Mind olyan dolgok, amelyek lehetővé teszik a visszaemlékezést és a reflexiót. A *Slachta Margit írásai* sorozatban megjelent, immár ötödik¹ kötet Petrás Éva és Schlachta Boglárka Lilla szerkesztésében Slachta Margit és a Szociális Testvérek Társasága amerikai kötődésének kezdeteit mutatja be. Ehhez Slachta Margit amerikai útjairól beszámoló korabeli cikkeket, a Szociális Testvérek Társaságának Krónikájában megjelent *Amerikai leveleket* és azok visszhangjaként keletkezett írásokat, valamint Slachta Margit *Elkapott sugarak* című munkáját használja fel. A kötet ennek megfelelően három fő részből áll, amelyeket Németh Emma szociális testvér – a Társaság korábbi magyarországi elöljárója – és a szerkesztők előszava² és Máté Anita *A Szociális Testvérek amerikai letelepedése* című bevezető tanulmánya³ előz meg. A három fő szerkezeti egységben közölt írásoknak a jelentősége leginkább abban van, hogy általuk a Szociális Testvérek Társasága amerikai letelepedésének kezdeteibe nyerhetünk bepillantást, az előszók és a bevezető tanulmány ehhez rajzolja meg a tágabb történeti kontextust. A kötet a jogtörténet szempontjából is érdekes lehet, mert az első nemzetgyűlési képviselőnő életútjáról nyújt adalékokat. A könyv könnyebb használhatóságát és a tartalom átláthatóságát a kötet végén lévő függelék segíti, amely az *Amerikai levelekben* és az *Elkapott sugarakban* szereplő települések elhelyezkedését ábrázoló térképet is

¹ Slachta Margit beszédei a magyar parlamentben. Szerk. *Petrás Éva – Schlachta Boglárka Lilla – Szabó Róbert*. Bp. 2021.; Slachta Margit a sajtó nyilvánosságában: válogatott írások róla és tőle, 1908-1949. Szerk. *Petrás Éva – Schlachta Boglárka Lilla*. Bp. 2022.; Járatlan utakon a Lélek vezetésével: Tanulmányok a Szociális Testvérek Társasága magyarországi történetéből. Szerk. *Petrás Éva*. Bp. 2023.; Időablakok: Válogatás a szociális testvérek második világháborús feljegyzéseiből, dokumentumaiból. Szerk. *Petrás Éva*. Bp. 2024.

² Németh Emma: Előszó. In: Járatlan utakon Amerikában. Szociális testvérek az Egyesült Államokban és Kanadában az 1920-as években. Szerk. Petrás Éva – Schlachta Boglárka Lilla. Bp. 2025. 7–10.

³ Máté Anita: A Szociális Testvérek amerikai letelepedése. In: Járatlan utakon Amerikában i. m. 13–36.

tartalmaz. A kötetben megemlített szociális testvérekről névtár és névmutató is készült, amely Takács Anita a Szociális Testvérek Társaságának magyarországi előljárónak köszönhető. A szerkesztők lábjegyzetek formájában további ismeretekkel, érdekes adatokkal látják el az olvasót; például az eseményeket, helyszíneket részletezik.

Máté Anita bevezető tanulmánya az amerikai magyar emigrációra vonatkozó korabeli statisztikai adatokat is felsorakoztat, például a felekezeti megoszlásukra és vallásgyakorlásukra nézve. A szerző ahhoz is támpontokat ad, hogy megértsük, a kivándorlók egy része miért nem csatlakozott egyházközséghez. A magyarok lelki gondozásával összefüggésben továbbá kitér a magyar női szerzetesrendek amerikai letelepedésének előzményeire, kezdeteire, a viszontagságokat vállaló szerzetesek erősfeszítéseire. Emellett áttekinti a kezdeti sikereket: szól előadásaikról, oktatási tevékenységükről, háziipartermék-kiállításairól és vásáraitól; tevékenységük amerikai és hazai fogadtatásáról.

Az első, Slachta Margit amerikai útjairól szóló cikkek gyűjteményét tartalmazó rész Margit testvér *Mentsük meg a hazának a külföldre szakadt magyarokat!*⁴ című írásával kezdődik, amely azért különösen fontos, mert az ebben leírt gondolatok és tervek adják a Szociális Testvérek amerikai tevékenységének, és így ennek a kötetnek is a vezérfonalát. Margit testvér írásának apropóját az a tapasztalati tény adta, hogy úgy találta, a Magyarország határain kívül élő magyarok nem szerveződnek, nem alakítanak ki zárt közösségeket, látszólag nincs szükségük lelki gondozásra, mint a többi nemzet külföldön élő tagjainak. Találgatja, mi lehet az oka annak, hogy a külföldön élő magyaroknak nem volt fontos, hogy hangoztassák magyarságukat és megőrizték nemzeti identitásukat – például gazdasági és szociális szervezetekbe tömörülés útján – a befogadó ország népei között? Margit testvér két tendenciát vázol fel, melyek választ igyekeznek adni ezekre a kérdésekre. Az egyik az egyéni emberre, a másik pedig a nagycsaládra vonatkozik. Egyfelől, a nagyváros az odakerülő egyének magukkal hozott hagyományait elhalványítja, kultúrájának lényegét a lélek mezejéről a külsőségek felé fordítja. Másfelől, Rónai Mária Paula testvér levelének tanúsága szerint a 40 éve a kanadai vidéken élő magyar parasztok (külső hatások és sokkok hiányából eredően) teljesen megőrizték magyarságukat és ősi öntudatukat. A Margit testvér által szorgalmazott külföldi magyar misszió afelé tesz lépést, hogy sikerüljön megmenteni a hazának minél több magyart, aki külföldön él. Igazi megmentésre a nagyvárosokban élő külföldre szakadt magyaroknak van szükségük, mert az ő esetükben az esetleg magukkal hozott magyar kultúrából fakadó felfogásukat elfedheti a nagyváros pora, elvakíthatja hamis fénye. Margit testvér leírja, hogy szerinte a lelki épség feltétele az anyagi boldogulásnak is. A lelki épséget pedig szorosan összekapcsolja a missziós tevékenységgel: ennek egyik

⁴ Slachta Margit amerikai útjairól. In: Járatlan utakon Amerikában i. m. 39–43.

feladataként és eredményeként tekint a külföldi magyarok lelki épségének megtartására. Ehhez kötődően a külföldre került magyarok tekintetében felhívja a figyelmet, hogy a lelki épséggel nem rendelkező emberben nincs meg az energia, amivel a nehézségeket legyőzi, pedig ez lenne a feltétele az új lét megteremtésének. Paula testvér levele alapján azonban az „otthoni paraszt” legyőzi a nehézségeket és megtartja magyarságát és abból merít erőt is. Nem csoda, hiszen aki magyar, és ismeri saját kultúráját és annak valós erejét, az mindenhol magyar tud maradni. Talán ez a tartós, gazdag magyar kultúra és az abból származó erő az oka, hogy a Paula testvér által említett „otthoni parasztnak” más kultúrára nincs szüksége. A Szociális Testvérek kiemelt szándéka az, hogy katolikus magyarnak tartsák meg az Amerikába és Kanadába települteket. Ez a misszió elsősorban arra alkalmas, hogy a külföldön (Amerikában) élő magyarok, akik nehéz helyzetbe kerültek, kapjanak segítséget. A Slachta Margit amerikai útjairól szóló egybegyűjtött újságcikkek Margit testvér nagy sikeréről számolnak be; egyikük kiemeli, hogy az általa végzett tevékenység azért is jelentős, mert megismerteti a világgal Magyarországot és történelmét.

A kötet második része a Szociális Testvérek Társaságának Krónikájában megjelent *Amerikai levelek* szövegét adja közre, ami a Szociális Testvérek levelezéseiből származó anyagot jelent. Ezzel mutatkoztak be a világnak. Az ebben az összeállításban található levelek jó része érinti a megszokottól eltérő életrend, az utazások, az anyagi források csekélysége és eleinte a nyelvtudás hiánya miatti nehézségeket. Ugyanakkor kitűnik belőlük, hogy szeretetteljes és őszinte megnyilvánulásaik az általuk imáikban sokszor megszólított Szentlélek erejével áthidalják a nyelvi akadályokat. A viszontagságok leküzdésében nagymértékben segítette őket hivatástudatukból eredő elszántságuk is. Leírják benyomásaikat, terveiket, ötleteiket; szükség esetén tartják egymásban a lelket. Vozáry Hedvig a Közösséghez címzett levelében megjegyzi: „*Itt Szent Kristóf az autózás védőszentje. Tőle várunk autót.*”⁵

A kötet harmadik része Slachta Margit *Elkapott sugarak* című írásgyűjteményét tartalmazza. Ezek nem Jézus napsugarai, nem is a csillagösvény, hanem olyan élmény-szemelvények, melyeket Margit testvér alkalmasnak tartott arra, hogy csokorba szedve őket másokhoz egy kis derűt juttassanak. Azt tükrözik, hogy ő milyenek ismerte Amerika lelkületét; az otthoniaknak biztatásul, az amerikai honfitársainak figyelemfelhívásként szánta gyűjteményét. Arra kéri őket, lássák meg mindennapjaikban az ilyen sugarakat, vegyék észre, hogy „*süt a nap.*” Mert „*az a nap nem is az égen ragyog, hanem az emberek lelkében él. De fög-e élni abban, aki észre sem veszi?*”⁶ Ha valaki az örömet a maga lelkében, és ezeket a sugarakat a mindennapjaiban felismeri, akkor fénylenek és másokra is ráragyognak, de ha nem ismeri fel, valóban elvesznek. Mert akinek van, annak adatik, és bővelkedik, akinek

⁵ Amerikai levelek. In: Járatlan utakon Amerikában i. m. 114.

⁶ Elkapott sugarak. In: Járatlan utakon Amerikában i. m. 221.

pedig nincs, attól még az is elvétetik, amije van. *„De a fényforrás ott van, és amint egy kis lehetőséget kap, sugarai előtörnek. (...) [B]ár ne törne le azokból egyet sem az élet kegyetlensége s bár mindegyik úgy ragyoghatna ott a magyar élet egén, ahogy az a lélek titokzatos belső világában megszületett.”*⁷

A kötet segítségével felidézhetjük egy alkotó erőtlől vezérelt építkezés folyamatát, melynek ismerete minden érdeklődő olvasónak, de leginkább a történettudomány kedvelőinek, valamint az egyháztörténet és az amerikai történelem kutatóinak válik a javára.

⁷ Uo. 284.